

Csaba László: Akárki nyer is 2022 tavaszán, mindenképpen megszorító intézkedésekre fog kényszerülni

2022.02.05 | Bonta Miklós

A közgazdászprofesszor szerint a valódi versenyképességünk záloga az euró alaposan előkészített bevezetése. A parlamenti választás után a költségvetési fegyelmet rendbe kell tenni.

Lépten-nyomon a kormányzati propaganda választási üzenetével találkozhatunk: „Magyarország előre megy, nem hátra!”. Mi ebben az igazság?

Akadhat néhány kiragadott példa, amiből a magyar gazdaság kedvező állapotára lehetne következtetni. Ilyen, hogy az ország termelési szintje elérte a világválság előttit, vagy, hogy soha nem volt ilyen magas a foglalkoztatottak száma. Azonban a történetnek van egy másik szála is, amely korántsem olyan kedvező, mint ahogy azt a kormány állítja. Minél közelebb megyünk a valósághoz annál nagyobb mértékben feltárulnak a részletek, s olyan jelenségre bukkanhatunk, amelyről elmondható, hogy így, ebben a formában nem folytatható tovább. Az elmúlt időszak ugyanis a költségvetési tartalékok feléléséről szólt. A Magyar Nemzeti Bank vezetése nagy nyomású gazdaságot emlegetett, a valóság ezzel szemben az, hogy a laza fiskális politika az ugyancsak laza monetáris politikával párosult. A kormány az ingyen pénznek számító uniós forrásokra, valamint a külföldön dolgozó magyar munkavállalók hazautalásaira épített, s emellett a nemzetközi piacokon is kedvező feltételek mellett lehetett forrásokhoz jutni, s ennek a rengeteg pénznek az elköltése sok mindent elbírt. A Puskás Ferenc stadionban évente jó, ha öt mérkőzést rendeznek, az ilyen és ehhez hasonló, soha meg nem megtérülő, beruházásokra öntötték, szinte számolatlanul a sok-sok pénzt.

Másutt hogyan csinálják?

A világ számos országában épülnek, korszerűsödnek sportlétesítmények, de a magyar kormány gyakorlatától eltérően, kizárólag magánpénzekből, így készült el például a müncheni Allianz Aréna is. A működtetés - a hazai gyakorlat egy részével szemben - ugyancsak a magánvállalkozások kezében van. Aki a közgazdaságtanban csak kicsit is járatos, annak a számára elképesztő annak a pénzszerűségnek a módja, mint ahogy ez nálunk történt. Egy olyan időszakban, amikor a gazdaság egy év alatt 6 százalékkal bővül, és ugyanakkor a GDP arányos államháztartási hiány 7 százalékkal növekszik, akkor furcsa, hogy a pénzügyminiszter még büszke is erre a teljesítményre. Nem vitatom, hogy a 13. havi

nyugdíjat oda kellett adni az időskorúaknak. Tisztában vagyok azzal is, hogy a nyugdíjasok négyötöde rossz helyzetben van, mert alacsony a nyugdíjuk. Azonban a kormányt korántsem ennek a helyzetnek némi enyhítési szándéka vezette, hanem az, hogy a választási költségvetésük elveit követve befolyásolják, hogy április 3-án a nyugállományban lévő, s a többi megemelt jövedelmű tudja majd, hogy hová húzza be az x-et.

A három hónapra elrendelt élelmiszerár-stopnál is kilóg a lóláb, de tényleg olyan jól állunk, hogy ez alapot ad az osztogatásra?

A csirke far-hát árának befagyasztása, mint az infláció megfékezésére tett lépés valóban nevetséges. Ez egy egyszeri, korlátozott időtartamú „fogyasztóbarát” akció, azonban a már említett 13. havi nyugdíj, vagy a 25 éven aluliak személyi jövedelemadó mentessége nem egy egyszeri lépés, hanem ezentúl ezzel a kiadással a jövőben minden kormánynak az éves költségvetés készítésekor számítani kell majd, mint szerzett jogra. A brit John Maynard Keynes, a makroökonómia megteremtője szerint, amikor visszaesés van gazdaságban, akkor célszerű a költekezni azért hogy ezzel is gerjessék a keresletet, az államnak ilyenkor az a célja, hogy ösztönözze a keresletet, növelje a foglalkoztatást. Amikor pedig eljön a nagy fellendülés ideje, akkor a költségvetési kiadásoknál rá kell lépni a fékre, és a többletet a nehezebb időkre szükséges tartalékolni. Arra pedig korántsem kell büszkének lennünk, hogy számviteli okokból a GDP-arányos adósságállomány nálunk fele, harmada volt 2021 végén, mint Olaszországban vagy Görögországban, illetve Franciaországban.

Akkor milyen állapotban van a gazdaság, és mire készülhetünk a választás után?

Mint említettem, a látszólag jelentős gazdasági növekedés időszakában, mint aminek a tanúi vagyunk most, fel kell készülni arra, hogy ez nem lesz mindig így. Megjegyzem: a 2020. évi visszaesésnek nem gazdasági szerkezeti okai voltak, hanem az, hogy hosszabb ideig le voltak zárva a határok, s a növekedés a rendeződést tükrözi. A mostani, nem előrelátó költségvetési politika folytán viszont az a veszély fenyeget, hogy a kormánynak nem lesz miből ösztönözni a gazdaságot, ha ismét visszaesés lesz.

Akármelyik politikai erő nyeri is meg a választásokat 2022 tavaszán, mindenképpen megszorító intézkedések megtételére fog rákényszerülni, s a további hitelek felvétele sem zárható ki, mivel az Európai Unióval való gyors megegyezésre nem lehet számítani. Ugyanakkor sokat javíthat a jelenlegi kedvezőtlen helyzeten, ha rendezzük kapcsolatainkat az európai közösséggel, mert akkor előbb-utóbb végre hozzájuthatunk a Helyreállítási és ellenállóképességi tervből származó, a jogállamiságunk hiánya miatt ki nem fizetett pénzekhez, ami elősegítheti a költségvetési egyensúly újbóli helyreállítását. Ha a támogatás időben megérkezett volna, akkor Magyarország nem kényszerült volna rá arra, hogy külföldi hiteleket vegyen fel, s ezáltal a GDP arányos államadósságot növelje, ahelyett hogy a jóformán ingyen pénzekhez hozzájuthattunk volna. Ne feledjük: a megszorításokkal élő Bokros-csomagra is azért volt

szüksége 1997-ben az országnak, mert akkor is a megbomlott költségvetési egyensúlyt kellett helyreállítani.

Mintha már az elmúlt év végén a kormány is érzekelte volna, hogy az osztogatásokat és a gazdaságtalan beruházások szaporítását egyidejűleg nem bírná el az ország.

Valóban, a költségvetési gondokat jelezte, hogy 2021 vége felé, miután kiderült, hogy gigantikus lett az államháztartás hiánya, s eldőlt az is, hogy a brüsszeli 326 milliárd forintos támogatási előleg csak a választások után érkezhetsen meg, a Pénzügyminisztérium 350 milliárd forintnyi beruházást kénytelen volt elhalasztani, hogy pótlólagos költségvetési tartalékot tudjanak képezni. Az elhalasztott beruházások közül a legfontosabbnak azt tartom hogy a Budapest Airport felvásárlásáról egyelőre lemondtak. A tavaly év végi megszorítások között ez egymaga, a hírek szerint, akár 1600 milliárd forintot is kitehetett volna. Ez ugyan egy észszerű lépés volt, de inkább a meglévő kiadásokat kellett volna megfelelő módon elszámolni, és felülvizsgálni azt, hogy célirányosan költötték-e el ezekre a pénzt. Ennek kapcsán is célszerű lenne, ha a jelenlegi ellenzék felkészítené az embereket arra, hogy emiatt jöhetnek a megszorítások. S óvatosan kellene bánni azokkal az ígéretekkel is, hogy "mi is végrehajtunk bérrendezéseket, csak sokkal okosabban, mint a jelenlegi kormány." Hamar ki fog derülni ugyanis, hogy ez nem fog menni, s akkor becsapottnak érezhetik magukat az emberek. A népszerűtlen Bokros-csomag mindezt a maga idejében nyíltan ki is mondta. 1998-ban az első Orbán kormány az orosz válság következményeinek hatására ugyancsak kénytelen volt tudomásul venni, hogy szigorú költségvetési politikát kell folytatni. Bár a balkáni háború miatt erre akkor kevesebb figyelem összpontosult. Emellett az Unióhoz való csatlakozásunkról szóló tárgyalások miatt elnézőbbek voltak a tömegek, mert volt mire hivatkozni. Most azonban nem ez a helyzet. Ezért egy nehezen kezelhető időszakra számítok, amikor esetleg különböző áremelések is előfordulhatnak. Egy többpárti koalíciónak is tudomásul kell majd vennie, hogy nem lesz mód a számolatlan pénzköltésre. Arra pedig számítani lehet, hogy az Egyesült Államokban márciusban kamatot emel a FED, a 7 százalékra növekedett infláció miatt, s ennek nyomán a többi jegybanknak is előbb-utóbb ugyanígy kell cselekednie. Eredetileg Jerome Powell, a FED elnöke csak 2023 közepére ígérte ezt a lépést. A kamatemelés miatt tovább drágulhatnak a vállalati hitelek is, nehezebb lesz beruházni.

A kormányváltásra készülő politikai erők, szemben a kormányon levőkkel, egységesen az euró bevezetésének szándékát hangoztatják. Arról nem is beszélve, hogy ez vállalt kötelezettségünk is. Van-e élet az Európai Monetáris Unión kívül?

Az európai közös pénz nélkül is lehet eredményeket elérni, de ehhez olyan fegyelmezett költségvetési politikára van szükség, mint amilyent Dánia vagy Svédország folytat. Az MNB nem is titkolt célja nálunk a forint gyengítése volt az euróval szemben. Így kívántak a versenyképességben eredményeket elérni,

valódi minőség- és hatékonyságjavulás nélkül. Ha az új kormány kitűz majd egy csatlakozási időpontot, akkor annak teljesíthetőnek is kell lennie, mert csak ennek van értelme. S ez jótékonyan be is épülhet a várakozásokba. Ha Málta és Portugália vagy a balti országok meg tudtak felelni a maastricht-i követelményeknek, akkor Magyarország is képes lehet rá. Magyar Nemzeti Banknak nem óvatosságra van szüksége, hanem teljesíthető feltételeket kell kitűznie. Az euróövezet egy óriási védőhálót jelenthet a magyar gazdaság, a költségvetés és a bankszektor számára a különböző krízisek idején, ugyanis 10-12 évente törvényszerűen válságok következnek be. S az euró bevezetését követően a fizetési mérleg is kevésbé kerülhet veszélybe. A versenyképesség javításához nem kell majd játszani az árfolyammal, s az sem utolsó szempont, hogy végre összehasonlíthatóvá válnak a hazai bérek és a nyugdíjak euróban más tagállamokéval.